

Digitale Nieuwsbrief Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland

Nummer 13 - Najaar 2020

Wát een inbreng van onze lezers!! Het blijkt dat de DNB in een groeiende behoefte voorziet. Steeds meer belangstellenden melden zich! Dat is natuurlijk súper! Dank daarvoor én voor het vertrouwen. Het is gewoon een voorrecht voor u deze DNB te maken in de wetenschap dat er veel waardering voor is. Dat stimuleert steeds weer een boeiende publicatie uit te brengen! In deze uitgave zelfs negen pagina's boordevol informatie.

Erik van Ommen (1956) is een van de weinige kunstenaars die buiten vogels en dieren schildert en tekent. Een telescoop is daarbij zijn belangrijkste hulpmiddel. Hierdoor kan hij het gedrag van zijn onderwerp zo goed mogelijk bestuderen en schetsen.

Erik van Ommen, veelzijdig kunstenaar en gepassioneerd vogelaar

Door Mark Sloendrecht

Veel aquarellen en tekeningen werkt hij ter plaatse uit. Olieverfschilderijen en etsen zijn gebaseerd op veldschetsen en ontstaan in zijn atelier.

Erik woont, werkt en exposeert in 'Atelier Brink 2', een oude pastorie op de historische Brink in het Groningse Vries. Erik publiceerde onder meer boeken over de bijeneter, dwerggans, grauwe kiekendief, boerenzwaluw, kluut en ijsvogel. In 2013 verscheen tijdens zijn overzichtstentoonstelling in Slot Zeist - ter gelegenheid van dertig jaar kunstenaarschap -, het boek 'Het Waddenatelier'. In 2015 kwam hij met 'Mijn reigerparadijs'.

Hierin zijn voor het eerst videofilms opgenomen. Het boek is genomineerd voor de Jan Wolkersprijs 2015. Voor VARA Vroege Vogels ontwierp hij het logo van de grutto, onze nationale vogel. In 2015 riep hij 'Het Bevlogen Oog', de prijs voor de beste jonge vogeltekenaar, in het leven.

In 2017 illustreerde hij 'Alle Vogels', het bekroonde boek van Koos van Zomeren. In 2018 verscheen van zijn hand zijn 25-ste boek 'Poldervogels', een schetsboek met meer dan 400 penseeltekeningen en Japanse houtsnedes gemaakt in de Oostpolder niet ver van zijn huis.

In 2019 verscheen 'Spitsbergen' - logboek van een kunstenaar met schetsen, aquarellen, houtsnedes en schilderijen gebaseerd op een reis naar Spitsbergen in juni 2017. Inmiddels heeft Erik van Ommen - vanaf 1983 - al 33 boeken geïllustreerd en verschijnt zijn werk regelmatig in tijdschriften in binnen- en buitenland.

Ook uilen worden door Erik in het veld geaquarelleerd en geschetst zoals een velduil, bosuil, ransuil, steenuil en een kerkuil. De schetsen van de kerkuil op 18 juni jl. vormen de eerste pagina voor een publicatie in maart 2021.

Dat wordt weer een fraaie uitgave vol met prachtige illustraties van natuur en vogels zoals alleen Erik van Ommen ze maakt!

Bezoek de website van Erik van Ommen: www.erikvanommen.nl
Of volg hem op Twitter of Facebook!

Enkele van zijn prachtige illustraties

Uilen en muizen: predator - prooicyclus?

Door Piet J. van den Hout

Gouden jaren hadden ze, de uilen, in 2004-2005, in 2014-2015 en in 2019 opnieuw. Op veel plaatsen in Nederland, vooral in Friesland, krioelde het van de veldmuizen.

Velduilen kwamen van heinde en verre - vermoedelijk vooral uit Scandinavië- om van de vleselijke rijkdommen te profiteren. Ook steen- en kerkuilen kregen uitzonderlijk veel jongen.

De kerkuilen brachten soms wel drie broedsels groot in een seizoen.

Gatenkaas

De omstandigheden ware grosso modo bij alle uitbraken gelijk. De muizen hadden een milde winter achter de rug, de koeien stonden op stal zodat de muizen de wei voor zich alleen hadden. Met het mooie weer konden ze de bloemetjes eens flink buiten gaan zetten. En zich voorplanten, dat deden ze als de beste. Op een leeftijd van twee weken konden ze al van de partij zijn. Met vier tot vijf worpen per jaar kon een clubje van 10 vrouwtjes uitgroeien tot een populatie van 10.000 muizen. Gewoonlijk kregen ze om de drie tot vijf jaar wat meer jongen dan normaal. Maar nu waren het er zoveel dat het een uitbraak of plaag genoemd werd. Op een land zo groot als een voetbalveld konden dan meer dan vierduizend muizen rond-scharrelen. Dat werd dus gatenkaas.

Klassieke wijsheid

Voor de boeren een hel, voor de uilen walhalla. Die wisten flink van de plagen te profiteren en kregen door de jaren heen meer jongen naar gelang er meer muizen waren. Maar in hoeverre reageerden de muizenpopulaties op hun beurt op die van de uilen?

In klassieke handboeken over ecologie worden populaties van roofdieren en die van hun prooien in hun onderlinge verhouding vaak voorgesteld als een predator-prooicyclus. In ons geval zou dat betekenen dat meer muizen leidt tot meer uilen, die dan tezamen meer muizen gaan eten en zo de muizenplaag gaan bestrijden.

Maar zo simpel is het niet. Zelfs als we weten hoeveel muizen door de uilen gedood worden, vertelt ons dat niets over de groeisnelheid van de muizenpopulatie. Zolang de muizen meer muizen bijmaken dan de uilen kunnen verwijderen, blijft hun populatie groeien. Bovendien gaan de muizen als ze met vele zijn elkaar in de weg zitten. Er kan voedseltekort optreden en stress, waardoor vrouwtjes minder vruchtbaar worden, of meer vatbaar worden voor parasieten en slecht weer. In dat geval drukken de muizen zelf hun aantallen. Dan kan er een omslagpunt ontstaan waarbij de uilen meer muizen gaan eten dan er bijkomen. Die raken door de hoge predatiedruk extra gestrest wat hun voortplanting

nog meer remt. De daling van de muizenstand wordt dan duidelijk niet alleen door de uilen -al dan niet in samenwerking met andere muizeneters- veroorzaakt.

Het blijkt allemaal reuze complex en moeilijk te onderzoeken: er is steeds een samenspel van factoren (sterfte, aanwas, voedsel, weersomstan-

digheden, sociale controle onder de muizen, mobiliteit van predator en prooi, prooispectrum) dat de dynamiek van beide populaties bepaalt.

Hoe dan ook geldt dat de eenvoudige predator-prooicycli als model hun tijd wel hebben gehad. Ze gaan ervan uit dat roofdieren noodzakelijk en voldoende zijn om populaties van prooien te doen schommelen. En dat is toch echt onhoudbaar gebleken.

Website: pietvandenhout.com

Tekening (Velduil): Jos Zwarts

Note::

Piet J. van den Hout is o.a. Bioloog | schrijver | spreker | blogger. SCW Wetenschapsjournalistiek.

Bezoek zijn website eens.... daar wordt je wijzer van!!

Derk heeft er vertrouwen in...

Van een goed jaar 2019 naar een slecht jaar 2020. Nadat storm Dennis in februari over kwam is het vrouwtje niet meer teruggekomen naar het nest. Voor die tijd werd al regelmatig gepaard en het mannetje bleef trouw komen (ik vermoed dat de vrouw tegen een boom aangewaid is ..) Dus geen legsel dit keer.. Toch na een maand of zes heb ik weer een koppel gespot bij mij op zolder. Het mannetje heeft weer een vrouwtje, weliswaar hebben ze lat relatie. Maar heb er alle vertrouwen in dat het in 2021 weer goed gaat komen ..

En ja word vervolgd,
Derk van den Brink.

Multifunctionele broedplek

In muizenrijke jaren kun je de meest vreemde broedplekken van de Kerkuil aantreffen. Ik verzamel zelf duiventillen die door de uilen "gekraakt" zijn. In de provincie Groningen heb ik zo al een aantal vastgelegd. Dit is een heel mooi voorbeeld en zelfs multifunctioneel. Eerst broeden de Torenvalken erin. Zodra de valkenjongen uitgevlogen zijn neemt de Kerkuil de til in bezit voor zijn 2e broedsel.

Tekst en foto's: André Eijkenaar

De oorkonde van Jeugdnatuurwacht Nederland uit 1960 heeft hij nog steeds. Hij ligt in zijn boekenkast...

Sindsdien is zijn passie voor vogels eigenlijk nooit verslapt. Tóch duurde het tot 2005 dat hij in direct contact kwam met de kerkuil.

Ja hij heeft de kerkuil toen voor het eerst vastgehad. Daarna was het hek van de dam en Rein was niet meer te stoppen! Jos Blankenburg van Werkgroep Roofvogels en Uilen (WRU) van Vogelbeschermingswacht "Zaanstreek", heeft hem besmet en het is niet meer over gegaan. Bevlogen en enthousiast schrijft hij over zijn ervaringen op de website www.kiekenkaike.nl waar hij de lezer meeneemt met zijn enthousiasme. Het is een soort dagboek van een verslaafde...

Hieronder leest u wat hij de redactie mailde en wij laten u graag meegenieten van zijn bevlogenheid. Inderdaad is het artikel waarover Rein het heeft té lang om opgenomen te worden in deze DNB..

De passie van Rein

Afgelopen broedperiode heb ik het geluk gehad dat ik mee mocht kijken in een kerkui-lenkast, waarin een broedsel werd grootgebracht. Via een directe verbinding kon ik op mijn iPad elke actie vanaf de paring tot en met het uitvliegen van de jonge volgen. Het was verslavend!! Ik heb hiervan een (zeer uitgebreid) verslag gemaakt, dat te groot is om in de nieuwsbrief te plaatsen.

Wel is het artikel te lezen via www.kiekenkaike.nl

Dit is de website van de werkgroep roofvogels en uilen van Vogelbeschermingswacht "Zaanstreek", waarvan ik deel uitmaak.

Ook ben ik ringer via SOVON.

Omdat de Kerkuil mijn grote passie is, leek het mij leuk om mijn ervaringen te delen met andere geïnteresseerden. Via de website lukt dat, moet ik zeggen....

Misschien is het leuk om er in de nieuwsbrief een paar letters aan kunt wijden.

Groet,
Rein Beentjes.

Voor ons RAS-project aan nachtzwaluwen zijn Pieter met Kees, Jan en Rien en ikzelf erg veel avonden op pad in de zomer. Daarbij gaat het erom nachtzwaluwen te ringen en in latere jaren terug te vangen. Op die manier kan de overleving van de vogels worden geschat.

We bestrijken daarbij de bossen en heiden van de gemeente Reusel-de Mierden en de Neterselse Heide.

Kerkuilen op de heide

Een bijzondere bijvangst van het RAS-project nachtzwaluwen

De nachtzwaluwen vangen we met mistnetten. Heel af en toe vliegt er een andere vogel, of vaker een vleermuis in het net. Zo hebben we al roodborsttapuit, gekraagde roodstaart, houtsnip, boomvalk, ransuil en kerkuilen als bijvangst kunnen noteren.

Indien mogelijk worden die vogels ook geringd en weer losgelaten.

De aanleiding voor dit stukje zijn de geringde kerkuilen die we vingen als bijvangst. We vroegen ons af waar die uilen vandaan komen, waar ze naar toe gaan en wat ze in dat nachtzwaluwbiotoop te zoeken hebben.

Op 18 juli 2015 vingen we voor de eerste keer een kerkuil op de Neterselse Heide. In 2016 vingen we ook een kerkuil, weer op de Neterselse Heide. In 2017 vingen we in juli en augustus drie uilen allemaal op de Neterselse Heide. Omdat ze nog geen ring droegen hebben we die geringd. Zeker één van die drie was een jonge vogel van 2017. In 2018 zagen we op de Neterselse Heide zeker twee keer een jagende kerkuil maar we vingen er geen. Wel vingen we op 22 augustus op de Turnhoutse Heide in Hoge Mierde een geringde kerkuil. Die was in juni als nestjong geringd in Hilvarenbeek. Dat is 11 kilometer van de vangplek, twee maanden na het ringen. Ook in 2019 en 2020 zijn er weer een paar in de netten terecht gekomen. Maar het aantal waarnemingen lijkt wat lager te liggen dan in de voorgaande jaren.

In 2019 vingen we een kerkuil op 28 augustus bij het Zwartven te Hoge Mierde. Deze was geringd met een Belgische ring. Hij bleek op 15 juni 2019 te zijn geringd in Poppel. Dat is ruim 9 kilometer van de vangplek twee en een halve maand na het ringen.

In 2020 vingen we een kerkuil op 30 mei op de Neterselse Heide. En een ransuil ook op de Neterselse Heide op 30 juli.

Het blijkt dus dat kerkuilen ook op heideterreinen jagen, hoewel dat niet speciaal als jachtbiotoop voor deze soort bekend staat. Broedvogels die al ergens gevestigd zijn zullen vooral rond hun broedplek jagen in het agrarisch gebied met een voorkeur voor kleinschalig landschap met houtwallen, slootkanten, graslanden en bosranden. Die verwacht je niet direct in die droge doodse heidegebieden.

Mogelijk zijn de waargenomen uilen jonge vogels die op zoek zijn naar een plaats om zich te vestigen en zo al rondzwervend op de hei komen. Waar ze vandaan komen weten we nu een beetje namelijk een eindje uit de buurt. Waar ze naar toe gaan weten we nog niet want er zijn er nog geen teruggemeld.

Met vriendelijke groet, Jan Wouters (VWG de Kempen).

Wat doe jij hier.....

Foto: Erik van Asten

Of wij mee wilden werken aan de bescherming van kerkuilen? Een vriendelijke man van plattelandsvereniging Hei, Heg & Hoogeind stond voor mijn neus. Dit was ongeveer 7 jaar geleden. Wij waren druk bezig met het bewoonbaar maken van ons zojuist aangeschafte huis met groot erf in Heeze. Blijkbaar hing er een kerkuilenkast in onze schuur. Dat wisten wij helemaal niet. Wat een geweldig cadeau! Natuurlijk wilden wij daaraan meewerken!

We zijn sowieso dol op dieren en we vangen kippen, een paar varkentjes en katten op. En daar kregen we dus zomaar ook kerkuilen bij. Vanaf dat moment werden we gastgever voor kerkuilen. Dat doen we blijkbaar goed, de werkgroep komt elk jaar in het voorjaar de kast controleren en telkens is het raak. Elk jaar hebben we minimaal één keer broedsel met meerdere uilskuikens.

Als de werkgroep de kuikens komt wegen, meten en ringen sta ik er met mijn neus bovenop en wil dolgraag de kuikens in mijn armen houden. Eigenlijk is dat niet de bedoeling maar de uiltjes wekken al mijn moederlijke gevoelens op. Ik voel me zo trots als een pauw, alsof ik ze zelf heb uitgebroed. Terwijl ik er natuurlijk niets aan gedaan heb.

's Avonds ga ik regelmatig even luisteren en kijken naar 'onze' uilen, een uilenkopje steekt soms uit het invlieg-gat en kijkt me aan van **'wat doe jij hier'**? Eens is een overmoedig kuiken zijn broertje achterna gesprongen tijdens het uitvliegen, terwijl hij nog lang niet groot genoeg was om te vliegen. Hij kukelde zo 8 meter omlaag. Gelukkig bleef hij ongedeerd en kon ik hem met de ladder weer terugzetten in de nestkast. Wij vinden het geweldig dat de uilen zich thuis voelen op ons erf en we zijn vol bewondering over het werk van de uilenwerkgroep in onze gemeente. Hopelijk biedt onze kast beschutting voor nog vele gelukkige uilengezinnen!

Met vriendelijke groet,
Hester Wildenberg.

*Trotse Hester met haar even trotse zoon.
In het midden uilencoördinator Adrie Staals. (Foto: Erik van Asten)*

Spanning tijdens het ringen....

Een heel wonderlijk verhaal uit het Zuidelijk Westerkwartier in de provincie Groningen.

De kast stond altijd in een oud boerderijtje. De nieuwe eigenaar wilde het graag verbouwen en had met de lokale vrijwilligers afgesproken dat de kast verwijderd zou worden en een nieuwe plek in een boom zou krijgen. Na de verbouwing zou dan gekeken worden hoe de Kerkuil hier zich weer kan vestigen.

Op een gegeven moment kon de eigenaar niet langer wachten en besloot de kast zelf te verwijderen. Zonder op inhoud te controleren werd de kist op een stapel stenen geplaatst op ongeveer 1,5m boven de grond.

Een maand later ontdekten ze ineens dat er 3 jongen in de kast bleken te zitten! Ze waren ca. 5 weken oud. De kast is dus met kleine jongen en al verplaatst. De uilen hebben al die tijd gewoon doorgevoerd!

Omdat het toch wel een onveilige plek was hebben we de kast met jongen en al in de boom geplaatst.

André Eijkenaar.

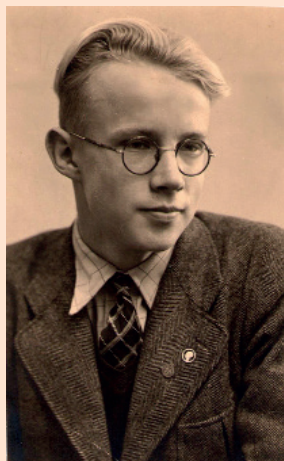

Nieuwe rubriek: Vraag en antwoord.... we gaan het proberen

Zoals u in de zomereditie van de DNB ongetwijfeld is opgevallen, zijn er onder de lezers heel wat vragen. Niet vreemd hoor want er zijn er niet zoveel die (bijna) alles over kerkuilen weten. Maar niet alleen over de kerkuil zelf, ook over huisvesting, habitat, schoonmaken kasten, etc. zijn er vragen.

Niet alles komt in de DNB terecht want vaak komen vragen pas bovenborrelen als de DNB reeds in uw bezit is en komen dan via mail binnen bij mij binnen. Uiteraard probeer ik de vragen direct te beantwoorden, maar als ik het niet weet stuur ik de vraag door. Meestal naar het bestuur. Via mail ontvangen deze vragenstellers dan ook weer antwoord. Jammer eigenlijk want ongetwijfeld zijn er veel meer lezers die met dezelfde of soortgelijke vraag zitten. Zij blijven dan helaas verstoken van antwoorden. Daar gaan we iets aan doen! Alle vragen die u hebt kunt u stellen via het redactieadres digitalenieuwsbrief@kerkuil.com. Dat is het centrale punt voor alle vragen die u heeft. Vandaaruit krijgt u ook antwoord (dat kan soms even duren). De meest bijzondere vragen worden tevens in de DNB gepubliceerd. Zo hebben we er allemaal iets aan en worden wij stap voor stap een beetje wijzer. Lijkt het u óók wat? Schroom niet en bombardeer de postbus met vragen en/of opmerkingen. Zo wordt de DNB steeds dynamischer en weet u wat er onder alle vrijwilligers leeft en welke dilemma's zij kennen. We zijn benieuwd!!!

Engelbert van der Giessen.

Sjoerd Braaksma (1924 - 1999), uilenbeschermer van het eerste uur!

Bijdrage van Mark Sloendrecht.

Sjoerd Braaksma was werkzaam voor Staatsbosbeheer van 1946 tot 1986, in die periode heeft hij als ornitholoog veel gebiedsinventarisaties gedaan en onderzoek naar diverse vogelsoorten. Met veel passie en bevoegenheid werd de natuur door hem onderzocht en uitgebreid beschreven in o.a. dagboeken en tal van artikelen. De bescherming voor de kerkuil kreeg pas in de jaren zestig gestalte.

Hoe dat ontstond, wie Sjoerd Braaksma was en wat hij betekende voor de kerkuil willen we hier graag uitleggen.

Sjoerd Braaksma bracht als kind vele uren in de natuur door en moest vanwege zijn vaders werk ook vaak verhuizen. Zo leerde hij veel plaatsen kennen – in o.a. Brabant, Den Bosch 1936- en zo ook de plaatselijke vogelbevolking. Na zijn studie aan de Hogere Tuinbouwschool in Boskoop ging hij na de oorlogsjaren in 1946 bij Staatsbosbeheer werken. De eerste jaren als technische hulp in het Ulvenhoutse bos. Na anderhalf jaar werd hij ornitholoog bij de afdeling 'Natuurbescherming en Landschap' van SBB. Sjoerd ging veel broedvogelinventarisaties in bedreigde of aan te kopen natuurgebieden uitvoeren. Zijn waarnemingen werden verwerkt in rapportages, dagboeken en avifauna's zoals van Noord-Brabant (F. van Erve, 1967). Zijn terreinkennis was enorm en hij werkte veel samen met lokale vogelaars. In die tijd stelde Sjoerd ook van enkele soorten landelijke overzichten samen inzake verspreiding, aantallen en aantalsontwikkeling: voorloper van het huidige Bijzondere Soorten Project van Sovon. Op de Waddeneilanden werden periodiek watervogels, ganzen en wadvogels door hem geteld. Naast vogeltellingen verrichtte Sjoerd ook ringonderzoek in de aanwezige meeuwen- en sternkolonies (1954-1968). Zijn zilvermeeuw-onderzoek droeg bij aan het stopzetten van vergiften van deze soort met strychnine.

Toen in 1962 het Vogeltrekstation ging verhuizen van Leiden naar Arnhem werd aan de ringers gevraagd hun activiteiten tijdelijk te beperken. Voor Sjoerd betekende dit een tijdelijke beperking van zijn zomeractiviteiten: het ringen van zilvermeeuwen. Sjoerd werd door Anne van Wijngaarden gevraagd om kerkzolders te gaan inventariseren op vleermuizen. Terloops ontdekte Sjoerd dat in veel gevallen de 'vleermuisloze' zolders werden bewoond door verwilderde postduiven en kerkuilen. Vanaf 1962 tot 1986 bezocht hij ruim 1300 kerken – deels meermaals – en verzamelde gegevens over vleermuizen en kerkuilen. Het feit dat in diverse gebouwen na de strenge winter van 1963 geen kerkuilen meer broedden, werd de aanleiding voor een onderzoek naar het voorkomen van de soort.

Door ringonderzoek, onderzoek in kerken, boerderijen en oude gebouwen en met hulp van zeer veel informanten verkreeg Sjoerd veel kennis van het voorkomen, verspreiding, broedbiologie, dispersie en dieet van kerkuilen. In nauwe samenwerking met Vogelbescherming werd een beschermingsplan geschreven, oorkondes uitgereikt, voorlichting gegeven en kasten geplaatst. Ondanks de enorme betrokkenheid van Sjoerd bij het wel en wee van 'Tyto Alba' was deze soort niet speciaal zijn 'lievelingssoort'. Sjoerd was in de ban van alle in het wild levende vogelsoorten!

In 1986 ging Sjoerd met de VUT maar bleef actief met vogels vanuit zijn woonplaats Vreeswijk (Nieuwegein).

Historische groepsfoto van de Kerkuilenwerkgroep Nederland (staand vlnr 1^e: Johan de Jong, 4^e: Sjoerd) Uit: "Ontstaan van Werkgroep Kerkuil Utrecht en West-Betuwe (WKU)" door Paul Hendriks

Van 1987- 1990 zette Sjoerd zich ook lokaal in voor vluchtelingen namens Vluchtelingenwerk. Sjoerd besteedde in zijn laatste levensjaren veel tijd aan contacten met mensen. Naast vogelaars, vluchtelingen, burens en plaatsgenoten bracht hij vooral met Alie (zijn echtgenote), kinderen en kleinkinderen een aanzienlijke periode van zijn actieve 'tweede jeugd' door. Op 16 februari 1999 overleed Sjoerd onverwacht na een kort ziekbed.

Sjoerd neemt in de 'uilenbescherming' een bijzondere plaats door zijn jarenlange gepassioneerde en bevlogen inzet voor de Kerkuil. Zijn werk voor de kerkuil werd opgevolgd door de evenzeer enthousiaste als bevlogen beschermer Johan de Jong (voorzitter Kerkuilenwerkgroep Nederland 2004- 2020) en tegenwoordig door de nieuwe voorzitter Ruud Leblanc.

Dank: Wigle Braaksma (zoon van Sjoerd)

Bron:

- "In memoriam: Sjoerd Braaksma". (Het Vogeljaar 47-1999)- Wigle Braaksma
- "Publicaties van ing. Sj. Braaksma in de periode 1949-1984. (SBB, 1984)- G. Boere
- "Vogels als hobby en bron van bestaan". (Limosa 66-1993)- Sjoerd Braaksma
- "In de ban van vogels". (Uitgeverij Scheffers, 1995)- Karel H. Voous
- "Het gedenkwaardige jaar 1952". (Het Vogeljaar 40- 1992)- Sjoerd Braaksma

Registerkaarten van Sjoerd Braaksma
Uit: *Ontstaan van Werkgroep Kerkuil Utrecht en West-Betuwe*, door Paul Hendriks.

Nóg meer historie

Het is toch leuk eens te lezen hoe het er 'vroeger' allemaal aan toeging. In het artikel over Sjoerd Braaksma heeft u met zijn gedrevenheid kennis kunnen maken. Een stuk waardevolle historie. Daarover gesproken: Bij onze lezers bevindt zich sowieso een historicus. En hij heeft ons op het spoor gezet eens in de rijke 'geschiedenis' van het wel en wee én het nut van de kerkuil te duiken. Dank hiervoor! Dit schrijft hij ons:

Het is verre van origineel en door iedereen heel makkelijk te doen, misschien heb je dit zelf ook al eens gedaan, maar toen ik je hartenkreet zag, dacht ik, laat ik eens in Delpher (<https://www.delpher.nl/nl/kranten>) kijken wat er in oude kranten over de kerkuil te vinden is.

Ik geef meteen toe dat dit een uiterst oppervlakkig onderzoekje is en dat dingen misschien al eens ergens gemeld zijn, maar een klein stukje kan best aardige en informatieve 'bladvulling' zijn, misschien.

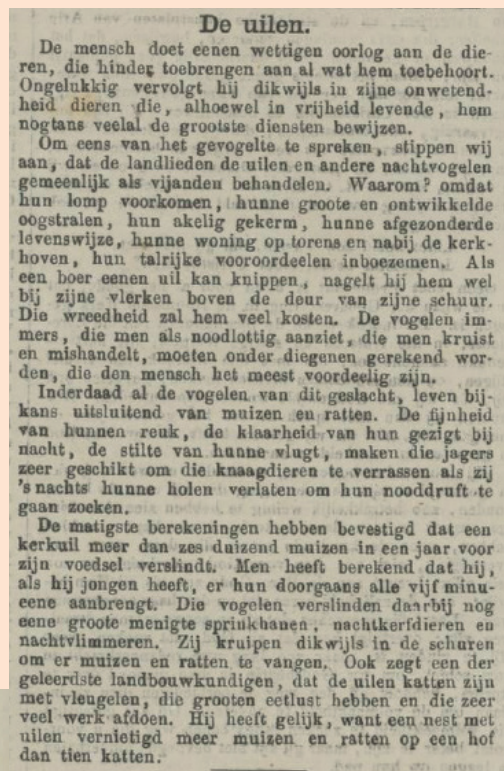
Ik heb me even gericht op de periode vóór 1900 en vond vijf aardige berichtjes.

Het gaat om:

- Een berichtje uit de Leeuwarder Courant van 5 maart 1833 waarin gemeld wordt dat een Engelsman berichtte over het nut van uilen bij de muizenvangst. In die tijd waren uilen nog zeker niet vrij van vooroordelen.
- Dat blijkt ook uit het volgende stukje uit de Provinciale Noord Brabantsche en 's Hertogenboscher Courant van 26 april 1867.

Natuurlijk zou ik ook nog op alle andere historische namen van de kerkuil kunnen en misschien wel moeten zoeken, maar een eerste oriënterende blik bleek niet heel vruchtbaar. Ik heb op katuil en toreuil gezocht, maar dat leverde erg weinig op.

Nu ja, misschien kun je er iets mee, anders kan het op de plank om eens een gaatje mee te vullen.

Groeten van Thijs Gras, historicus.

Dank Thijs voor al je inspanningen en inbreng.
In de volgende editie jouw overige resultaten.....

vraag en antwoord

Eerst even dit..... mag wel

Beste Engelbert,

Allereerst dank voor de nieuwste nieuwsbrief van hoge kwaliteit, zowel qua lay-out (jouw werk) als inhoudelijk! Er zijn ook enkele vragenstellers, vandaar mijn reacties hieronder, op basis van eigen ervaring.

Vraag van Mirjam Lambermon

In ons werkgebied zijn dit jaar beduidend minder broedgevallen (ongeveer de helft van andere jaren). In twee kasten troffen we twee volwassen kerkuilen, die niet waren gaan broeden. Slecht muizenjaar denk ik dan. Maar de torenvalken doen het dit jaar wel goed. Is daar een verklaring voor?

Door bouwwerkzaamheden moet een kerkuilenkast soms 'verhuizen'. Het lukt niet altijd om in de buurt een geschikte schuur te vinden. Is er ervaring met kasten die aan de buitenkant van een gebouw, in een boom of vrijstaand op palen?

Hoevaak worden kerkuilkasten gepredeerd? Heeft het met de plaatsing/ophanging te maken? Hoe kun je zien dat de kast gepredeerd is (versus sterfte van de jongen door voedselgebrek)?

In ons controlegebied weet ik één kast die door de eigenaar op palen is gezet, nadat de schuur waar de kast hing, was afgebroken. Een leuk gezicht, daar niet van, maar de kast werd direct gekraakt door (volgens mijn herinnering) kauwtjes. Maar het kunnen ook spreeuwen zijn.

De kast is dus nu een gezellige vogelflat geworden, maar we komen niet meer langs voor de kerkuilencontrole. Er werd weliswaar een paar jaar geleden nog een kerkuil in een andere schuur gezien, maar de eigenaar wil geen kast in de schuur meer uit angst dat hij dan in de toekomst eventueel niet meer mag verbouwen i.v.m. de flora- en faunarichtlijnen. Dat we in zulke gevallen als vogelwerkgroep goede ervaring hebben met het verantwoord (en succesvol!) verplaatsen van een kast, deed hem helaas niet van gedachten veranderen.

En kerkuilenkast aan de buitenkant van een gebouw is evenzeer kraakgevoelig. Hetzelfde kan gelden voor een kast die in een schuur met het invlieggat direct op de buitenwand wordt geplaatst. Maar hoewel ik diverse van deze kasten ken, is het tot nog toe goed gegaan. Wel bleken dit jaar twee kasten die notabene in een kapschuur hangen, gekraakt door holenduiven. Mogelijk omdat ze toch tamelijk goed in het zicht hangen en niet op een echt donkere plek.

Vraag van Gerard Mink van der Molen

Een aantal jaren geleden werd ons nest kerkuilen verstoord, w.s. door steenmarter. Ik verlengde de invliegbuis met een zekere "overhang" zodat de steenmarter van de buis afglijdt van boven af. Een paar jaar is dat goed gegaan maar nu is het weer mis. Eerst vond ik een slagpen in de oprit, ongebruikelijk in deze tijd van het jaar. Inspectie van nest: geen uilen, geen eieren meer.

Invliegbuis nog verder verlengen? Tot hoever is dat voor een kerkuil te doen? Of een ultrasone geluidsbron aanbrengen?

Ik zit er mee, misschien weet iemand raad.

Ook in ons werkgebied hebben we toenemend last van predatie van steen- en kerkuilencast. De onderhoudsploeg is stelselmatig bezig beide typen kasten marterproof te maken, maar dat is een kwestie van lange adem, omdat we enkele honderden kasten hebben.

Voor kerkuilencast zijn allerlei creatieve oplossingen mogelijk, afhankelijk van de hangplek. Om insluiping van onderaf te voorkomen maken we aan de voorkant een plaat van glad materiaal, over een groot deel of de volle breedte van de kast. Aan de bovenkant monteren we bijvoorbeeld een brede zinken kap die tevens langs een deel van de zijkanten uitsteekt. Dit jaar hoorde ik ook van predatie in twee steenuilencast die toch al marterproof waren gemaakt. Mogelijk geen steenmarter, maar een hermelijn die veel kleiner is en misschien wel de slinger tussen het invlieggat en de toegang tot het broedgedeelte kan maken? Van de steenuilskuikens was de kop afgebeten, aldus de eigenaar. Wie het weet, mag het zeggen!

Met hartelijke groet,
Mona Bosschieter
Vogelwerkgroep NoordWest Achterhoek.

PS:

ondanks de corona-ellende heb ik met twee nieuwe controleurs toch de controleronde in 'mijn' kerkuilentract kunnen maken. Wel heb ik diplomatiek de kasteigenaren eerst via een mailtje om toestemming gevraagd om op het erf te komen. Geen enkel bezwaar; het werd gewaardeerd dat we zo zorgvuldig te werk gingen. Een tip dus.